

19.09.2016

Kaj/2

§ 825

Lausunto Uudenmaan ELY-keskukselle Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivujen suojelua koskevasta rakennussuojeluesityksestä

HEL 2015-011820 T 10 03 10

UUDELY6528/2015

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle seuraavan lausunnon Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivujen suojelua koskevasta rakennussuojeluesityksestä:

Rakennussuojeluesitys

Rakennustaiteen seura ry. esittää 6.10.2015, että rakennusperinnön suojelemista annetun lain (4.6.2010/498) nojalla suojeltaisiin vuonna 1984 valmistuneen Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivuja pohjoisluoteeseen Tallinnanaukiolle suuntautuvan julkisivun sekä länsilounaaseen metroaseman ja sen liityntäterminaalin suuntaan avautuvan julkisivun osalta.

Seura katsoo, että on tarpeen turvata kohteen kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen suojelemalla sen jäljempänä eritellyt ominaispiirteet Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (4.6.2010/498) nojalla, sillä kohdetta ei ole suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa tai millään muulla tavalla, joka estäisi kohdetta turmelevat muutokset.

Museoviraston lausunto

Museovirasto on lausunnossaan 28.4.2016 Uudenmaan ELY-keskukselle todennut mm., että Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhan osan valtakunnallinen merkitys sekä ulkoarkkitehtuurin ja keskeisten tilojen säilyneisyys perustelevat rakennuksen suojelun. Lausunto sisältyy kokonaisuudessaan esityslistan liitteeseen nro 1.

Voimassa oleva asemakaava

Tontilla on voimassa asemakaava nro 8874 (5.10.1984). Asemakaavassa tontti on merkitty liike- ja toimistorakennusten korttelialueeksi. Tontilla sijaitsee vuonna 1984 valmistunut Itäkeskuksen kauppakeskuksen rakennusosa.

Saadut lausunnot

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

Kaupunginhallitus toteaa, että kohteen suojelusta rakennusperintölain nojalla on saatu kaupunkisuunnitteluviraston, kaupunginmuseon ja rakennusvalvontaviraston lausunnot. Asianomaisilla virastoilla ei ole erityistä huomautettavaa suojeluesityksestä eikä Museoviraston lausunnossaan esittämistä suojelumääräyksistä.

Kaupunginmuseon arvion mukaan Itäkeskuksen kauppakeskus osana Itäkeskuksen laajempaa aluekeskusta on rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, jonka säilyminen tulee turvata. Kaupunginmuseo yhtyy Museoviraston arvioon Itäkeskuksen kauppakeskuksen julkisivujen ja keskeisten sisätilojen rakennus- ja kulttuurihistoriallisesta arvosta. Näiden arvojen turvaaminen edellyttää asianmukaisia ja yksityiskohtaisia suojelumääräyksiä sekä rakennussuunnittelussa modernin arkkitehtuurin restauroinnin erityisasiantuntemusta. Kaupunginmuseo puoltaa rakennustaiteen seuran rakennussuojeluesitystä.

Kaupunkisuunnitteluvirasto pitää rakennussuojeluesitystä perusteltuna ja katsoo Museoviraston lausuntoon viitaten, että suojelua arvioitaessa on syytä ottaa huomioon suojeluesityksessä mainittujen luoteis- ja lounaisjulkisivujen lisäksi myös julkisivu kaakkoon sekä vanhimman osan sisätiloja kuten pasaasikäytävä ja lasinen porrastorni.

Rakennusvalvontavirasto toteaa, että rakennuslautakunta on myöntänyt kauppakeskus Itäkeskus Oy:n liikerakennuksen julkisivun muutosta koskevalle toimenpiteelle rakennusluvan 29.9.2015 § 317.

Kannanotto suojeluesitykseen

Samalla kaupunginhallitus toteaa, että koska rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (rakennusperintölain) tarkoituksena on, että rakennusperinnön suojeleminen asemakaava-alueella ja asemakaavoitukseksi päätetyillä alueilla järjestetään pääsääntöisesti ja ensisijaisesti kaavoituksella, on kaupunginhallitus esityslistan edellisessä asiankohdassa päättänyt rakennuskiellon asettamisesta 45. kaupunginosan (Vartiokylä, Itäkeskus) korttelin 45173 tontille 5 (nro 12411, Itäkeskuksen kortteli) kahdeksi vuodeksi.

Rakennuskiellon asettamisen perusteena on, että voimassa oleva asemakaava on suojelun osalta vanhentunut eikä sillä pystytä turvaamaan rakennuksen rakennushistoriallisesti merkittäviä arvoja. Rakennuskielto on tarpeellinen, jotta kaavoitusprosessin aikana voitaisiin turvata rakennuksen suojeluarvojen säilyminen. Rakennuskiellosta voidaan myöntää poikkeaminen toimenpiteelle, joka ei vaaranna rakennuksen suojeluarvoja.

Kaupunginhallitus katsoo, että Itäkeskuksen kauppakeskuksen kaupallisen kehittämisen tarpeet tulee pyrkiä yhteensovittamaan mahdolli-

suuksien mukaan vireillä olevien kaavoitus- ja suojeluprosessien aikana kuitenkin rakennuksen arvo ja ominaispiirteet huomioon ottaen.

Kaupunginhallitus korostaa, että asemakaavaprosessi tulee viedä läpi tiiviissä aikataulussa ja hyvässä yhteistyössä rakennuksen omistajan kanssa, jotta suojelun tarpeet ja kaupallisen kehittämisen näkökohdat tulevat parhaalla mahdollisella tavalla yhteensovitetuksi.

Käsittely

Vastaehdotus:

Laura Rissanen:

Lisätään päätösehdotukseen seuraava:

Kaupunginhallitus korostaa, että asemakaavaprosessi tulee viedä läpi tiiviissä aikataulussa ja hyvässä yhteistyössä rakennuksen omistajan kanssa, jotta suojelun tarpeet ja kaupallisen kehittämisen näkökohdat tulevat parhaalla mahdollisella tavalla yhteensovitetuksi.

Kannattaja: Antti Koskela

Vastaehdotus:

Laura Rissanen:

Poistetaan kappale 10.

Kannattaja: Tatu Rauhamäki

1. äänestys:

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Laura Rissanen ensimmäisen vastaehdotuksen (lisäys päätösehdotukseen) mukaan muutettuna

Jaa-äännet: 1

Veronika Honkasalo

Ei-äännet: 13

Arja Karhuvaara, Otso Kivekäs, Antti Koskela, Lasse Männistö, Hannu Oskala, Terhi Peltokorpi, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Tatu Rauhamäki, Laura Rissanen, Pilvi Torsti, Mirka Vainikka, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 0

19.09.2016

Kaj/2

Poissa: 1
Silvia Modig

Kaupunginhallitus hyväksyi Laura Rissasen vastaehdotuksen äänin 1 - 13 (1 poissa).

2. äänestys:

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan
EI-ehdotus: Laura Rissasen toisen vastaehdotuksen (kappale 10) mukaan muutettuna

Jaa-äännet: 3
Veronika Honkasalo, Pilvi Torsti, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 11
Arja Karhuvaara, Otso Kivekäs, Antti Koskela, Lasse Männistö, Hannu Oskala, Terhi Peltokorpi, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Tatu Rauhämäki, Laura Rissanen, Mirka Vainikka

Tyhjä: 0

Poissa: 1
Silvia Modig

Kaupunginhallitus hyväksyi Laura Rissasen vastaehdotuksen äänin 3 - 11 (1 poissa).

Kaupunginhallitus hyväksyi äänestysten jälkeen Laura Rissasen vastaehdotusten mukaan muutetun ehdotuksen.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Hannu Hyttinen, kaupunginsihteeri, puhelin: 31036683
hannu.hyttinen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Uudenmaan ELY-keskuksen lausuntopyyntö 11.5.2016 rakennussuojeluesityksestä ja Museoviraston lausunto 2.4.2016, Internet -versio
- 2 Rakennustaiteen seuran suojeluesitys 5.10.2015, Internet -versio
- 3 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vaarantamiskieltopäätös 12.10.2015, Internet -versio
- 4 Sijaintikartta

19.09.2016

Kaj/2

- 5 Asemapiirros
6 Valokuva kohteesta
7 Rakennusvalvontaviraston lausunto 3.6.2016

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano
Esitysteksti

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle seuraavan lausunnon Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivujen suojelua koskevasta rakennus-suojeluesityksestä:

Rakennussuojeluesitys

Rakennustaiteen seura ry. esittää 6.10.2015, että rakennusperinnön suojelemista annetun lain (4.6.2010/498) nojalla suojeltaisiin vuonna 1984 valmistuneen Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivuja pohjoisluoteeseen Tallinnanaukiolle suuntautuvan julkisivun sekä länsilounaaseen metroaseman ja sen liityntäterminaalin suuntaan avautuvan julkisivun osalta.

Seura katsoo, että on tarpeen turvata kohteen kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen suojelemalla sen jäljempänä eritellyt ominaispiirteet Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (4.6.2010/498) nojalla, sillä kohdetta ei ole suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa tai millään muulla tavalla, joka estäisi kohdetta turmelevat muutokset.

Museoviraston lausunto

Museovirasto on lausunnossaan 28.4.2016 Uudenmaan ELY-keskukselle todennut mm., että Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhan osan valtakunnallinen merkitys sekä ulkoarkkitehtuurin ja keskeisten tilojen säilyneisyys perustelevat rakennuksen suojelun. Lausunto sisältyy kokonaisuudessaan esityslistan liitteeseen nro 1.

Voimassa oleva asemakaava

Tontilla on voimassa asemakaava nro 8874 (5.10.1984). Asemakaavassa tontti on merkitty liike- ja toimistorakennusten korttelialueeksi.

Tontilla sijaitsee vuonna 1984 valmistunut Itäkeskuksen kauppakeskuk-
sen rakennusosa.

Saadut lausunnot

Kaupunginhallitus toteaa, että kohteen suojelusta rakennusperintölain
nojalla on saatu kaupunkisuunnitteluviraston, kaupunginmuseon ja ra-
kennusvalvontaviraston lausunnot. Asianomaisilla virastoilla ei ole eri-
tyistä huomautettavaa suojeluesityksestä eikä Museoviraston lausun-
nossaan esittämistä suojelumääräyksistä.

Kaupunginmuseon arvion mukaan Itäkeskuksen kauppakeskus osana
Itäkeskuksen laajempaa aluekeskusta on rakennus- ja kulttuurihistorial-
lisesti arvokas kohde, jonka säilyminen tulee turvata. Kaupunginmuseo
yhtyy Museoviraston arvioon Itäkeskuksen kauppakeskuksen julkisivu-
jen ja keskeisten sisätilojen rakennus- ja kulttuurihistoriallisesta arvos-
ta. Näiden arvojen turvaaminen edellyttää asianmukaisia ja yksityiskoh-
taisia suojelumääräyksiä sekä rakennussuunnittelussa modernin arkkitehtuurin restauroinnin erityisasiantuntemusta. Kaupunginmuseo puol-
taa rakennustaiteen seuran rakennussuojeluesitystä.

Kaupunkisuunnitteluvirasto pitää rakennussuojeluesitystä perusteltuna
ja katsoo Museoviraston lausuntoon viitaten, että suojelua arvioitaessa
on syytä ottaa huomioon suojeluesityksessä mainittujen luoteis- ja lou-
naisjulkisivujen lisäksi myös julkisivu kaakkoon sekä vanhimman osan
sisätiloja kuten pasaasikäytävä ja lasinen porrastorni.

Rakennusvalvontavirasto toteaa, että rakennuslautakunta on myöntä-
nyt kauppakeskus Itäkeskus Oy:n liikerakennuksen julkisivun muutosta
koskevalle toimenpiteelle rakennusluvan 29.9.2015 § 317.

Kannanotto suojeluesitykseen

Kaupunginhallitus puoltaa Rakennustaiteen seura ry:n esitystä kauppa-
keskuksen vanhimman osan julkisivujen osittaisesta suojelemisesta ra-
kennusperinnön suojelemisesta annetun lain säännösten nojalla. Suo-
jelun perusteet ja edellytykset on todettu kattavasti suojeluesityksen li-
säksi Museoviraston lausunnossa.

Samalla kaupunginhallitus toteaa, että koska rakennusperinnön suoje-
lemisesta annetun lain (rakennusperintölain) tarkoituksena on, että ra-
kennusperinnön suojeleminen asemakaava-alueella ja asemakaavoite-
tuksi päätetyillä alueilla järjestetään pääsääntöisesti ja ensisijaisesti
kaavoituksella, on kaupunginhallitus esityslistan edellisessä asiankoh-
dassa päättänyt rakennuskiellon asettamisesta 45. kaupunginosan
(Vartiokylä, Itäkeskus) korttelin 45173 tontille 5 (nro 12411, Itäkeskuk-
sen kortteli) kahdeksi vuodeksi.

Rakennuskiellon asettamisen perusteena on, että voimassa oleva asemakaava on suojelun osalta vanhentunut eikä sillä pystytä turvaamaan rakennuksen rakennushistoriallisesti merkittäviä arvoja. Rakennuskielto on tarpeellinen, jotta kaavoitusprosessin aikana voitaisiin turvata rakennuksen suojeluarvojen säilyminen. Rakennuskiellosta voidaan myöntää poikkeaminen toimenpiteelle, joka ei vaaranna rakennuksen suojeluarvoja.

Kaupunginhallitus katsoo, että Itäkeskuksen kauppakeskuksen kaupallisen kehittämisen tarpeet tulee pyrkiä yhteensovittamaan mahdollisuuksien mukaan vireillä olevien kaavoitus- ja suojeluprosessien aikana kuitenkin rakennuksen arvo ja ominaispiirteet huomioon ottaen.

Esittelijän perustelut

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) pyytää 11.5.2016 Helsingin kaupungin lausuntoa Rakennustaiteen seura ry:n 5.10.2015 tekemästä Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivujen osittaisesta rakennussuojeluesityksestä sekä asiaa koskevasta Museoviraston lausunnosta. Kaupungin lausunnolle on saatu lisäaikaa 14.9.2016 asti.

Uudenmaan ELY-keskus on 12.10.2015 asettanut rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (rakennusperintölaki 498/2010) nojalla väliaikaisen vaarantamiskiellon kauppakeskuksen vanhimille julkisivuille. Kielto on voimassa kunnes suojelua koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu, kuitenkin enintään kaksi vuotta. Vaarantamiskiellon aikana on rakennus ympäristöineen pidettävä sellaisessa kunnossa, että se täyttää terveellisuuden ja turvallisuuden vaatimukset eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä.

Itäkeskuksen kauppakeskuksen kaupallisen kehittämisen tarpeet tulee pyrkiä yhteensovittamaan mahdollisuuksien mukaan vireillä olevien kaavoitus- ja suojeluprosessien aikana kuitenkin rakennuksen arvo ja ominaispiirteet huomioon ottaen.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Hannu Hyttinen, kaupunginsihteeri, puhelin: 31036683
hannu.hyttinen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Uudenmaan ELY-keskuksen lausuntopyyntö 11.5.2016 rakennussuojeluesityksestä ja Museoviraston lausunto 2.4.2016, Internet -versio
- 2 Rakennustaiteen seuran suojeluesitys 5.10.2015, Internet -versio

19.09.2016

Kaj/2

- 3 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vaarantamis-
kieltopäätös 12.10.2015, Internet -versio
4 Sijaintikartta
5 Asemapiirros
6 Valokuva kohteesta
7 Rakennusvalvontaviraston lausunto 3.6.2016

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Uudenmaan elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskus

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai
täytäntöönpano
Esitysteksti

Tiedoksi

Kaupunkisuunnittelulautakunta
Rakennusvalvontavirasto
Kaupunkisuunnitteluvirasto
Kaupunginmuseo

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 12.09.2016 § 801

HEL 2015-011820 T 10 03 10

UUDELY6528/2015

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

12.09.2016 Pöydälle

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Laura
Rissasen ehdotuksesta.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Hannu Hyttinen, kaupunginsihteerin, puhelin: 31036683

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

hannu.hyttinen(a)hel.fi

Kaupunginmuseo Kulttuuriympäristöyksikkö 10.8.2016

HEL 2015-011820 T 10 03 10

Kaupunginhallituksen lausuntopyyntö 11.5.2016

Kaupunginhallitus on esittänyt lausuntopyynnön koskien Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivujen osittaista suojeluesitystä sekä Museoviraston lausuntoa. Kaupunginmuseo on katselmoinut paikalla, tutustunut kauppakeskuksen uudistussuunnitelmiin sekä Museoviraston lausuntoon 28.4.2016. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustehtävänsä mukaisesti rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja on päättänyt lausua kantanaan seuraavaa.

Kaupunginmuseon arvion mukaan Itäkeskuksen kauppakeskus osana Itäkeskuksen laajempaa aluekeskusta on rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, jonka säilyminen tulee turvata. Kaupunginmuseo yhtyy Museoviraston arvioon Itäkeskuksen kauppakeskuksen julkisivujen ja keskeisten sisätilojen rakennus- ja kulttuurihistoriallisesta arvosta. Näiden arvojen turvaaminen edellyttää asianmukaisia ja yksityiskohdaisia suojelumääräyksiä sekä rakennussuunnittelussa modernin arkkitehtuurin restauroinnin erityisasiantuntemusta. Kaupunginmuseo puoltaa rakennustaiteen seuran rakennussuojeluesitystä.

Itäkeskuksen aluekeskuksen rakennushistoria

Itäkeskuksen kauppakeskuksen rakentaminen liittyy osaksi laajempaa aluekokonaisuutta, jonka suunnittelu alkoi 1970-luvulla. Helsingin kasvussa näkyi tuolloin voimakas rakentamispaine itään päin ja Itäkeskus oli yksi uusista Helsingin keskustoista, joita suunniteltiin 1970-luvun alussa Kampin ja Pasilan lisäksi. Itäkeskuksen rakentaminen poikkesi muusta lähiörakentamisesta siinä mielessä, että painopiste siellä oli pääkaupunkiseudun alueellisen keskuksen rakentamisessa. Itäkeskus olikin osa nk. cityn tukineliötä, johon kuuluvat myös Malmi, Leppävaara ja Tapiolan aluekeskus. Suur-Puotilan eli Puotinharjun aluekeskuksesta,

sittemmin Itäkeskuksena tunnetusta keskukselta suunniteltiin alun piitään pääkaupungin mittavinta ostoskeskusta, joka koossaan olisi vetänyt vertoja Tukholman kokoojakeskuksille Vällingbylle ja Farstalle. Itäisen aluekeskuksen tutkimisessa päädyttiin vuonna 1971 lopulliseen paikkaan entisen Porvoontien molemmin puolin. Lännessä alue rajautui Marjaniemen siirtolapuutarhaan, etelässä Marjaniemen asuntoalue-

seen, pohjoisessa Puotinharjuun ja idässä Puotilan 1960-luvulla rakennettuun lähiöön. Itäkeskuksen paikalla oli tuolloin peltoa. Yleiskaavaa varten laadittu esikaupunkiratasuunnitelma korvautui metrolinjalla. Metro aloitti toimintansa 1982 ja Itäkeskus oli metrolinjan päätepysäkki idässä vuoteen 1986 saakka.

Itäkeskuksen osayleiskaavan kaavarunkosuunnittelu alkoi 1972 ja kaava hyväksyttiin vuonna 1974. Aluekeskuksen ydin oli pohjois-eteläsuuntainen kolmen aukion sarja ja niitä yhdistävä kävelyakseli jalankulkusiltoineen Itäväylän ja Turunlinnantien yli. Itäkeskus jaettiin suunnitelmassa selvästi työpaikka- ja asuinalueisiin. Alueen keskustarakenteen monipuolistamiseksi sinne suunniteltiin myös kulttuuripalveluja. Itäkeskuksen suunnittelussa haluttiin tarkoituksella korjata itäisen Helsingin tilannetta niin, että asuntojen rinnalle tulisi myös työpaikkoja ja palveluja. Modernin kaupunkisuunnittelun idea alueiden toiminnallisesta eriyttämisestä, jossa esimerkiksi asuminen, työpaikat, teollisuus ja liikenne pyrittiin sijoittamaan kukin tietylle alueelle kaupungissa, ei ollut osoittautunut aina toimivaksi ja johti kasvavassa kaupungissa liikennemuutoksiin ja esimerkiksi uusien lähiöiden lähipalveluiden puutteeseen. Itäkeskuksen asuntorakentaminen aloitettiin vuonna 1975 ja monelle lähiölle tyypilliseen tapaan palvelut saatiin sinne myöhemmin.

Itäkeskuksen kauppakeskus

Suomessa ostoskeskusten rakentaminen alkoi 1960-luvulla ja kauppakeskusten rakentaminen 1960-luvun lopulta alkaen. Helsingin kaupungin museo on inventoinut Helsingin ostoskeskukset (2004), jossa olivat mukana ennen 1970-lukua rakennetut ostoskeskukset. Ne liittyivät lähiöiden rakentamiseen. Suomessa liikekeskuksia kutsutaan joko ostoskeskuksiksi tai kauppakeskuksiksi. Puotinharjun ostoskeskus valmistui vuonna 1964. Sen rakentamisessa ennakoitiin tulevaa aluekeskuksen rakentamista, ja jo ensimmäisessä vaiheessa ostoskeskus suunniteltiin muita ostoskeskuksia suuremmaksi. Itäkeskuksen kauppakeskuksen valmistumisen jälkeen ostoskeskusta laajennettiin ja se liittyi toiminnallisesti enemmän Itäkeskukseen liittyväksi.

Itäkeskuksen kauppakeskuksen suunnittelu aloitettiin vuonna 1980, rakennussuunnittelu vuotta myöhemmin ja kauppakeskus valmistui vuonna 1984. Itäkeskuksen arkkitehtuuria pidettiin kaupunkisuunnittelijoiden näkemyksissä hyvin tärkeänä: sen avulla luotaisiin omaperäisyyttä ja virikkeinen ympäristö. Rakennusten suunnittelusta järjestettiin kaksi suunnittelukilpailua: monitoimitalon ja seurakuntakeskuksen kilpailu 1976–77 ja Rakennuskunta Hakan järjestämä kutsukilpailu (1977–78) Itäkeskuksen maamerkistä. Muidenkin rakennusten suunnittelijoiksi tuli nimekkäitä arkkitehteja.

Itäkeskuksen kauppakeskuksen vuonna 1984 valmistunut ensimmäinen vaihe käsitti kahdesta kiinteistöstä koostuvan kokonaisuuden, joka rakentui asemakaavan osoittamana Tallinnanaukion, metroaseman, Itäväylän ja Turunlinnantien ja metroraitteiden rajaamalle alueelle. Metroasema oli tuolloin jo valmiiksi rakennettu, samoin oli valmiiksi suunniteltu Hansasilta, joka liitti kauppakeskuksen Itäväylän yli. Itäväylän pohjoispuolella sijaitseva varsinainen kauppakeskus koostui liiketilasta, jonka päihin sijoitettiin ensimmäisessä kerroksessa suuret tavaratalot. Näiden välissä kulki lasikattoinen pasaasi. Sisäkadun varrella ja muissa kerroksissa sijaitsi pienempiä liikkeitä. Liiketiloja oli sijoitettu pääosin neljään kerrokseen. Kauppakeskuksen pohjoispuolella sijaitsi Tallinnanaukio, jota rajasi idässä Suomen Yhdyspankin rakennuttama kiinteistö. Nämä kaksi rakennusta suunniteltiin yhtenäisiksi eikä niitä ollut tarkoitus hahmottaa erillisinä taloina. Rakennusten arkkitehtisuunnittelusta vastasi arkkitehti Erkki Kairamo arkkitehtitoimisto Gullichsen – Kairamo – Vormala Arkkitehdit Ky:stä. Rakennusten runkorakenteet, liikkumisen suunnat ja eri tasot näkyvät rakennuksen julkisivujäsentelyssä ja rakennusten systemaattinen rakenne viittaa teollisuusrakennuksiin, joita arkkitehti Erkki Kairamo (1936–1994) suunnitteli useita. Itäkeskuksen kauppakeskuksen julkisivuissa Tallinnanaukion suuntaan on kylmänä teräsrakenteena toteutettu vyöhyke – katoksia, portaikkoja, terasseja ja mainostelineitä – joka on arkkitehtuuriltaan hyvin tyypillinen Kairamon suunnittelulle. Kauppakeskuksen mainosten yleissuunnitelma (1983) huomioi arkkitehtuurin ottamalla valomainokset osaksi sitä, mutta samalla myös kaupallisuuden. Suunnitelma käsittää periaatteet mainosten sijoittamisesta ja niiden korkeuksista sekä erilliset kirjalliset ohjeet.

Itäkeskuksen kauppakeskuksen sisätiloissa näkyivät sekä 1800-luvun alussa syntynyt eurooppalainen pasaasi eli katettu kauppakuja ja tavaratalot, jotka yhdessä johtivat kauppakeskuksen syntyyn, että kauppahallirakentamisen perinne: lasikattoinen sisäkatu. Kauppakeskuksen erisuuntaisten julkisivujen erilaiset mittakaavat ja julkisivut näkyvät niiden materiaaleissa ja värityksessä: julkisivut Tallinnanaukion suuntaan ovat lasia, lasitiiltä ja klinkkeriä, kun taas Itäväylän suuntaan näkyvät julkisivut ovat punatiiliset ja julkisivun yläosa on lasinen. Lasinen yläosa on selkeä horisontaalinen aihe, joka muodosti kontrastin hieman myöhemmin valmistuneen Itäkeskuksen maamerkin ja sen korkean valaistun porras- ja mainostornin kanssa. Pimeään aikaan ne muodostavat valaistun ristin kaukomaisemassa.

Itäkeskuksen Maamerkki valmistui vuonna 1987. Kokonaisuus käsitti toimistotiloja sisältävän tornitalon ja laajan, matalan jalustaosan, johon sijoittui kaupungin itäinen sosiaalikeskus ja liiketilaa. Se sijaitsee kauppakeskuksen eteläisenä päätepisteenä ja oli myös arkkitehti Erkki Kairamon suunnittelema. Kairamo suunnitteli paljon teollisuudelle, yhtenä tärkeimmistä kohteista mm. Varkauden paperitehtaan (1975–77). Kai-

ramon suunnittelutyössä korostui erityisesti konstruktivismi, käsitys dynamiikasta ja arkkitehtuurin korostettu rakenteellisuus sekä tekniikan merkitys. Teollisuuslaitosten suunnittelussa prosessi huomioitiin niin, että esimerkiksi Hyrylän lämpökeskuksessa tuotiin koko prosessilinja näkyville julkisivun läpi. Erkki Kairamon ja Jorma Pankakosken suunnittelema Hyrylän varuskunnan lämpökeskus valmistui 1968, ja se edusti puhdasta aikakauden konstruktivismia. Jalostetut ajatukset näkyivät selkeinä myöhemmin mm. Espoon Niittykummun paloaseman suunnittelussa (1985–1991).

Itäkeskuksen kauppakeskuksen täydennysrakentaminen aloitettiin pian sen valmistumisen jälkeen. Kauppakeskuksen laajennusosa Itäväylän suuntaisena massana valmistui vuonna 1992. Esisuunnitelman laati arkkitehtitoimisto Hyvämäki – Karhunen – Parkkinen, ja asemakaava vahvistettiin 1992. Eri kiinteistöjen muodostaman Bulevardi-nimisen kokonaisuuden suunnitteluun osallistuivat mm. Hyvämäki – Karhunen – Parkkinen, Arkkitehtitoimisto Helin & Siitonen ja arkkitehti Juhani Palasmaa, jonka suunnitelmien mukaan rakennettiin keskeinen lasikattainen sisäkatu. 2. vaiheen laajennuksen jatkeeksi kauppakeskusta laajennettiin 2000-luvulla, jolloin valmistui kauppakeskuksen itäiseksi päätteenä Piazza-niminen osa ja sen ympärille pyöreä parkkilaitos. Suunnittelusta vastasi arkkitehti Jukka Karhunen 2001. Samana vuonna kauppakeskuksen omistanut kiinteistösijoitusyhtiö Sponda myi rakennuksen hollantilaiselle kiinteistösijoitusyhtiölle. Itäkeskuksen viimeisin uudistusprojekti aloitettiin 2011. Uudistuksen myötä vaihtui myös nimi: kauppakeskus on nykyään nimeltään Itis.

Itäkeskuksen kauppakeskuksen arvot

Itäkeskus oli Helsingin ensimmäinen suurkauppakeskus ja samalla aluekeskus, jonne sijoitettiin asumista, palveluja ja työpaikkoja. 1980-luvun alun ilmiönä kauppakeskusten arkkitehtuurissa näkyi uudenlainen kaupallisuus ja kuluttaminen elämäntapana. Taloudellinen hyvinvointi näkyi muutenkin kaupunkikuvassa ja rakentamisessa. Urbaania tunnelmaa haettiin keskustan ulkopuolelta juuri kauppakeskuksista, joista tuli uusia ajanviettopaikkoja. Tuolloin valmistuivat mm. Forum (1985), Tampereen Koskikeskus (1988), Turkuun

Hansakortteli (1985) ja Poriin kauppakeskus BePOP (1989).

Itäkeskuksen kauppakeskuksen ensimmäinen vaihe on 1980-luvun yhtenä arkkitehtuurin suuntauksena olleen konstruktivistisen arkkitehtuurin korkeatasoinen edustaja. Suuntauksen arkkitehtoniset esikuvat ovat venäläisessä avantgardistisessa arkkitehtuurissa (mm. Vladimir Tatlin). Arkkitehti Erkki Kairamoa voidaan luonnehtia aikansa konstruktivistisimmaksi arkkitehdiksi Suomessa, esimerkiksi verraten samanaikai-

seen nk. Oulun koulukuntaan tai toisaalta samanaikaisesti, postmodernismia edustaneisiin kohteisiin.

Itäkeskuksen kauppakeskuksen ensimmäisen vaiheen julkisivut Tallinnanaukion suuntaan edustavat juuri 1980-luvun arkkitehtuurin konstruktivistisen suuntauksen kärkeä yhdessä Itäkeskuksen Maamerkin kanssa. Ne ovat Itäkeskuksen identiteettiä luova kokonaisuus ja alkuperäisinä säilynyt kerrostuma kauppakeskuksen ensimmäisestä vaiheesta.

Itäkeskuksen kauppakeskus esiteltiin heti sen valmistuttua Arkkitehti-lehdessä (6-7/1985). Kohde nostettiin esille jo aikalaisarvioissa (ARS Suomen taide 6, 1990) ja Suomen arkkitehtuuria esittelevät yleisteokset ovat 2000-luvulla tuoneet edelleen Itäkeskuksen kauppakeskuksen esiin merkittävänä arkkitehtuurikohteena (mm. julkaisussa 20th Century Architecture: Finland, 2000 ja Standertskjöld, Elina: Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960–1980, 2011).

Lisätiedot

Mikko Lindqvist, arkkitehti, puhelin: +358 9 310 36972
mikko.lindqvist(a)hel.fi

Kaupunkisuunnitteluvirasto 27.6.2016

HEL 2015-011820 T 10 03 10

Kaupunginhallitus on pyytänyt kaupunkisuunnitteluviraston lausuntoa Rakennustaiteen seuran tekemästä Itäkeskuksen kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivujen osittaisesta suojeluesityksestä sekä Museoviraston lausunnosta.

Kaupunkisuunnitteluvirasto on tutustunut suojeluesitykseen liitteineen sekä Museoviraston lausuntoon. Kaupunkisuunnitteluvirasto katsoo, että Rakennustaiteen seura ry:n esitys kauppakeskuksen vanhimman osan julkisivujen osittaisesta suojelemisesta rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain säännösten nojalla on perusteltua. Suojelun perusteet ja edellytykset on todettu kattavasti suojeluesityksen lisäksi Museoviraston lausunnossa.

Kaupunkisuunnitteluvirasto katsoo lisäksi Museoviraston lausuntoon viitaten, että suojelua arvioitaessa huomioon on otettava suojelu-esityksessä mainittujen luoteis- ja lounaisjulkisivujen lisäksi myös julkisivu kaakkoon sekä vanhimman osan sisätiloja kuten pasaasikäytävä ja lasinen porrastorni.

19.09.2016

Kaj/2

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (rakennusperintölain) tarkoituksena on, että rakennusperinnön suojeleminen asema-kaava-alueella ja asemakaavoitetuksi päätetyillä alueilla järjestetään pääsääntöisesti ja ensisijaisesti kaavoituksella.

Kaupunkisuunnitteluvirasto on valmistelemassa suojeluarvojen turvaamiseksi asemakaavan muutosta ja rakennuskieltoa alueella, jota suoje-luesitys koskee.

Lisätiedot

Mikko Näveri, arkkitehti, puhelin: 310 37331
mikko.naveri(a)hel.fi

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566